

Prof. Dr. Bekir Kuzudişli ile Röportaj

Röportaj
Hamdi Çilingir
Ahmet Çelik

Hocam, öncelikle biraz kendinizden ve ilmî hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

Bismillahirrahmanirrahim, öncelikle bizi insan olarak yaratan, mümin bir anne babadan dünyaya gelmemiz hasebiyle bize lütufta bulunan ve gerçekten nezih ortamlarda büyüyüp yetişmemize vesile olan Allah'a hamdolsun.

1975 Nizip/Gaziantep doğumluyum. İlkokul yıllarım ve sonrasında orta ve lise dönemim bu ilçedeki İmam Hatip Lisesi'nde geçti. Bu dönemde İslâmî ilimler bakımından pek bir yoğunluğum olmadı. Ailemden ilme meraklı veya ilmî tevarüsü alacağım pek kimse de bulunmuyordu. Sadece iki abimden biri Marma-

ra diğeri Konya Selçuk İlahiyat mezunuydu. Onlar sayesinde ortaokul ve lise yıllarında Üniversite hayatıyla ilgili bazı fikir ve bilgilere sahip olmuştum.

Bununla birlikte İmam Hatip yıllarında okulumuzda çok güzel bir hoca-öğrenci/abilik-kardeşlik ilişkisi olduğunu belirtmeliyim. Mesela o dönemde senede birkaç kez sınıftan beş on kişi toplanıp hocalarımızın evine çay içmeye gittiğimizi hatırlıyorum. Okula gelen gayretli ve idealist hocalarımız sayesinde bu ilişkiler üst sınıftan birinin rehberliğinde haftalık Tefsir ya da İslam Tarihi okumalarına evrilmiş, zamanla da İslâmî bir şuur kazanmayı esas alan kitap okuma faaliyetine dönüşmüş-

İSM yönetim kurulu üyesi Prof. Dr. Bekir Kuzudişli ile İSM, ilmi hayatı ve önemli meseleler üzerine bir röportaj gerçekleştirdik

tü. Rasim Özdenören gibi bir kısmı yerli ama daha çok, o dönemin okuma serüvenine uygun olarak Seyyid Kutup, Said Havva ve Mevdûdî gibi yazarların tercüme edilen kitapları okunuyordu. Geriye dönüp baktığımda bu kitapları bütünüyle anlayarak ve bağlamına oturarak okuduğum söylenemez ama bana okuma alışkanlığı kazandırması hasebiyle güzel sonuçları olduğunu söyleyebilirim. O dönemler İmam Hatip yıllarında elime geçen parayla sürekli kitap almaya gayret ediyordum. Böylece küçük de olsa bir kütüphanem oluşmaya başlamıştı.

İmam Hatip Lisesinden sonra Mar-

mara İlahiyat Fakültesi ilk tercihimdi. Eğitim için ilk defa şehir dışına çıkmıştım. Daha önce Marmara İlahiyatta okuyan aynı İmam Hatipten, değişik yer ve vakıflarda kalan tanıdıklarım vardı ve bunlar arasında ben şimdi aynı okulda görev yaptığımız, Necmettin Gökçür hocanın da kaldığı bir kurumu seçtim. Burada klasik Arapça eğitimi ve İslâmî ilimler alanında dersler veriliyordu. O zamanlar bilmiyordum ama daha sonra buranın Raşit Küçük ve Faruk Beşer hocaların idare edip fikri katkılarını verdikleri, Hadis Enstitüsü'nün bir alt grubu olduklarını öğrendim. Herhangi bir cemaat bağlantım olmadığı için bunu öğrenince pek bir şey değişmedi. Hazırlık yıllarında bu yapı, Hüdayi Vakfı'nda o zamanlar yeni kurulan İLAM ile birleşti. Biz de birinci sınıfa geçtiğimizde İhlamurkuyu'daki Hüdayi Yurduna taşındık. Ancak burada dersler ilk kaldığımız yerdeki gibi sıkı değildi. Bundan ne kastettiğimi, biraz da hatıra kabilinden, yaşadığım bir olayla açayım: Hazırlıkta şehir dışından abim beni ziyarete gelince derslerin takibinden sorumlu hocamızdan izin istemiştim. Ama izin alamadım, hocam, "Abin yorgundur. Evde dinlensin sen dersine gir, daha sonra birlikte gzersiniz" dedi. Bu hocamız, babam geldiğinde de aynı kararlılıkla izin vermemişti. Bu kadar özel bir durumda izin verilirdi-verilmezdi tartışması bir yana o zamanlar bunu hiç problem

O dönemler İmam Hatip yıllarında elime geçen parayla sürekli kitap almaya gayret ediyordum. Böylece küçük de olsa bir kütüphanem oluşmaya başlamıştı.

yapmadan derse girdiğimi anımsıyorum. Bu bana uygulanan özel bir kural değildi elbette. Bu hususu özellikle zikrediyorum çünkü o dönemde kaldığımız yerde ders disiplinine verilen önemi açık bir şekilde ortaya koyuyor; buna göre derslerden izin alıp derse gelme gibi bir durum söz konusu olamayacağı gibi bizim de normal şartlarda böyle bir şeyi aklımızdan dahi geçirmememiz gerekiyordu. İhlamurkuyu Yurdunda dersler bu şekilde değildi ve ben bir grup arkadaşla birlikte birinci yılın sonunda o zamanlar Mesih Ali Paşa Camii'nin imamı olan Mustafa Karataş hocamın riyasetinde açılan şimdiki İstanbul İlahiyat yerleşkesine çok yakın Bıçakçı Aladdin Camiindeki üç katlı bir yere taşındık. Burada dersler tekrar eski haline dönmüş oldu. Böylece 1995-1996 yıllarında benim karşıya geçme serüvenim ve o zamanların en "mübarek" İETT hattı olan 127'yi (Kadıköy-Topkapı) kovalama maceram başlamış oldu. Okul bitince bir grup arkadaşla yukarıda bahsettiğim İLAM'ın alt kademesi olarak devam ettik. Dönem de artık 1999-2000 yıllarıydı ve 28 Şubat rüzgarının en sert estiği zamanlardı. Safahatı uzun ama yaşananlardan dolayı hiç darbe or-

tamı görmemiş biz gençler moral olarak pek iyi sayılmazdık ve bunun böyle gideceğini düşünüyorduk. Vakıftaki tecrübeli kişiler ise merak etmeyin geçer diyorlardı. Ama yine de Vakıfta ilk kapanan müesseselerden biri İLAM oldu. Bu duruma hala hayıflanıyorum. Zira bu kurum, Hüdayi Vakfı çatısı altında yani bir cemaat bünyesinde kurulmasına rağmen, cemaat bağının önemszenmeyip, ilmin el üstünde tutulduğu bir yerdi ve bünyesindekiler de gerçekten ilim için çalışan şahıslardı. Eğer bu müessese kapatılmasaydı ilahiyatların peşe peşe açıldığı 2010'lu yıllara birçok akademisyen yetiştirebilirdi. Ama durum öyle olmadı ve ben de diğer arkadaşlar gibi öğretmenliğe başvurdum. O yıl sınavla atama şartı getirilmesine rağmen, ama sanırım mevzuat yetişmediği için kurayla son kez atama yapıldı. Kaderin bir cilvesi bizim İLAM grubundaki arkadaşlar arasında öğretmenlik sadece bana çıkmadı. O zamanlar ne hissettiğimi hatırlamıyorum ama daha sonraki zamanlarda bunu hep Allah'ın bir lütfü olarak değerlendirmişimdir. Çünkü öğretmenlikler genelde uzak yerlere çıkıyordu ve bu durumda diğer birçok arkadaşım gibi benim de akademiyle bağım kesilebilirdi. Durum

böyle olunca ben de Hüdayi Vakfının üniversite yurdunda gece sorumlusu olarak yaklaşık üç sene çalıştım. Bu görev gündüzleri İSAM'da geçirmeme imkan tanıdığı için benim açımdan çok verimli bir dönemdi ve bu sene zarfında bir kısmı şu anda akademide bir kısmı çeşitli yerlerde görev yapan, birçoğu ile hala görüştüğümüz dostlarım oldu.

2002'de o zamanlar Şirinevler'de bulunan İstanbul Üniversitesinde Hadis bölümünde asistan oldum. 2003 yılında evi Anadolu yakasında tutmam üzerine de bizim boğazı geçme serüveni tekrar başlamış oldu. Neticede 3-4 yıllık İLAM-Hüdayi fasılasını bir tarafa bırakırsak ben 95'ten itibaren sürekli karşıya geçip duruyorum ve bu durum Allah ömür verirse böyle devam edecek görünüyor. Söz konusu süre zarfında İstanbul Üniversitesinde çalışmaya devam ettim. Şu anda da aynı fakültede görevimi sürdürüyorum.

Sizin İSM'nin hem kuruluşunda hem de bugüne kadar yol alışıında çok önemli katkılarınız var. Sizin açınızdan İSM nedir?

İSM kurulmadan önce İlim Yayma Cemiyeti'nden Recep Şentürk hocama İlahiyat alanında Türkiye'nin geleceğine yön verecek kaliteli öğrenci yetiştirmek için bir teklif sunulmuş ve taslak bir metin hazırlanmıştı. 1999'da İLAM'da İngilizce İslâmî metinler okuduğumuz Recep hocamla irtibatı koparmamıştım

Resmi olarak da imtihandan geçerli bir puan almam gerekiyordu. Bununla birlikte, Tefsir, Hadis, Fıkıh gibi temel İslâmî alanlarda İngilizce bilmeyi iyi görse de gerekli görmeyen azımsanmayacak bir kitle vardı. Şahsen ben İngilizce öğreniminin yazma seviyesine çıkarılması gerektiğini yukarıda bahsettiğim İLAM'daki dersler sırasında Recep Şentürk hocamın ısrarları sayesinde zihnime yerleştirmiştım. İSM ile bu husus, sistemli bir yapıya kavuşmuş oldu.

ve sürekli görüşüyorduk. İlim Yayma Cemiyeti'nin böyle bir teklifi olunca Recep Hocam diğer hocalarımızla istişare ederken konuyu bana da açmıştı. Ben o zamanlar İLAM tecrübesinden hareketle devamlı ve kalıcı olup-olmayacağı yönündeki tereddütlerimi söylemiştim. Geri kalan kısmı tam da istediğimiz bir programdı. Üstelik, maddi imkanlar ve vizyon farklılıkları gibi sebeplerden kaynaklanan durumlar hasebiyle o zamanki diğer programlarda yer almayan bazı artı özellikler de bulunuyordu. Örneğin Arapça'nın yanında İngilizce'nin ilmi seviyede konuşulup akademik yazım düzeyine getirilmesinin amaçlanması bunlardan biriydi. Şimdilerde normal görülebilir ancak on-yirmi sene öncesi düşünülduğünde bu durum ilahiyat camiasının pek de alışık olduğu bir fikir değildi. Mesela ben İlahiyat son sınıfa doğru ve yüksek lisans sıralarında İngilizce öğrenmem gerektiğini biliyordum. Ama benim İngilizce bilmekten kastım, o dönemin anlayışına uygun olarak,

sözlük yardımıyla bir makaleyi anlamaktan ibaretti. Resmi olarak da imtihandan geçerli bir puan almam gerekiyordu. Bununla birlikte, Tefsir, Hadis, Fıkıh gibi temel İslâmî alanlarda İngilizce bilmeyi iyi görse de gerekli görmeyen azımsanmayacak bir kitle vardı. Şahsen ben İngilizce öğreniminin yazma seviyesine çıkarılması gerektiğini yukarıda bahsettiğim İLAM'daki dersler sırasında Recep Şentürk hocamın ısrarları sayesinde zihnime yerleştirmiştim. İSM ile bu husus, sistemli bir yapıya kavuşmuş oldu. YÖK'ün sadece Arapça'yı yeterli gördüğü bu zaman diliminde bu çabayı önemli buluyorum. İkinci önemli farklılığı, sadece temel İslâmî ilimlerle yetinmeyip sosyal bilimlere de ağırlık vermesiydi. Bu ve benzeri faaliyetlerin öğrencinin çok yönlü bir altyapı elde etmesine vesile olduğu açıktır.

Geçen yıl İSM'nin 10. yılına ulaştık. Bu geçen on yılın muhasebesi yapıldığında neler söyleyebilirsiniz?

Öncelikle tebrik etmek gerekir. Zira kuruluşunda hedeflenen iki dilin (Arapça-İngilizce) öğretilmesi, sosyal bilimlerde bir birikimin kazandırılması ve İslâmî ilimlerin bir bütün olarak tedrisi gibi hususlarda büyük oranda başarı sağlandığı görülüyor. Böyle hedefleri olan bir kurumun, başka bir deyişle bu kadar yoğunluk, emek ve maddi imkan gerektiren bir yapının, zaman zaman çeşitli sıkıntılara maruz kalsa da, devam etmesi önemli bir başarıdır. Dolayısıyla 10. yıla ulaşmanın ben-deki en önemli karşılığı kuruluşundaki tereddütlerimin yaşanmaması, hevesle başlanan bu tür hizmetlerin birkaç yıl geçince akamete uğramamasıdır.

İSM ilk kuruluşundan sonra cemiyet, öğrenci, hoca ve benzeri kişilerden gelen tepki ve tavsiyeler ya da kendi tecrübelerinden hareketle kendini geliştirme fırsatı buldu. Mesela ilk başlarda zihinlerde olsa bile pek fazla konuşulmayan kitap okuma kampları bunlardan biri olarak zikredilebilir. Bununla birlikte, elbirliği ile başarılması gereken yeni iyileştirmeler ve hedefler hala bulunmaktadır.

Ancak neticede geriye dönüp bakıldığında buradan yetişen birçok arkadaşın gerekli donanımına sahip olarak kendilerini daha da geliştirmek suretiyle akademiye artı değerler katacaklarını ümit ediyorum.

Sizin İSM yanında farklı ilmi kuruluşlara da katkı verdiğinizini biliyoruz. Bu vesileyle soracak olsak, Türkiye’de ilim hayatını besleyen bir damar olarak bu tür kuruluşların yeri ve önemi nedir?

Aslında birçok hocamız gibi ilimle uğraşan vakıf ve dernekleri dışardan gözlemliyor ve takip ediyorsam da iç işleyişini bilme açısından iki vakıfla ilgileniyorum. Bunlardan biri İSM, diğeri de lisans döneminden itibaren içinde olduğum ve Mustafa Karataş hocamın riyasetinde yürüyen İlim Hizmet Araştırma Merkezi (İHAM). Her iki vakfın da devamlı olması ve kendisini ilahiyata bir alternatif olarak görmeyip mütemmim olma gayretinde bulunması önemli bir husus benim için. Dolayısıyla bu tür vakıf ve derneklerin, İlahiyat müfredatını daha da geliştiren, kendisini onun yerine koymayan yapısıyla oldukça önemli bir işlev gördüğü kanaatindeyim. Ancak sadece ilahiyat diplomasını elde etmek isteyen, dolayısıyla sadece kendi müfredatını dayatıp, İlahiyatı içi boş bir kurum olarak gösteren ve birkaç olumsuz örneği cımbızlayıp genele teşmil eden yapıları da hiç tasvip etmiyorum. Neticede bu tür vakıf ve dernekler, amaç ve vizyonlarını doğru belirledikleri takdirde oldukça önemli işlev görmelerine rağmen bazen İlahiyatların altını oyan bir yapıya da dönüşme riskini de bünyelerinde barındırıyorlar. Ayrıca kurumun böyle bir amacı olmasa da bazen öğrenciler bu tür düşüncelere kapılabiliyor. Dolayısıyla bunların sürekli hatırlatılması gerekiyor.

Dolayısıyla bu tür vakıf ve derneklerin, İlahiyat müfredatını daha da geliştiren, kendisini onun yerine koymayan yapısıyla oldukça önemli bir işlev gördüğü kanaatindeyim. Ancak sadece ilahiyat diplomasını elde etmek isteyen, dolayısıyla sadece kendi müfredatını dayatıp, İlahiyatı içi boş bir kurum olarak gösteren ve birkaç olumsuz örneği cımbızlayıp genele teşmil eden yapıları da hiç tasvip etmiyorum.

Biraz ilmi hayatınıza gelirse şunu sormak isterim; hayatınızda ilmi tercih etmeniz ve bu alana yönelmeniz temel saiki nedir?

Yukarıda İHL yıllarını anlatırken belirttiğim gibi benim doğrudan bir ilmi merakım lise yıllarında o kadar yoktu. İlahiyata gelmemin ana gayesi de öğretmen olmaktı. Bu yüzden Milli Eğitimin verdiği öğretmenlik bursunu almakta hiçbir tereddüt yaşamamıştım. Gerçi 28 Şubat döneminde “Bursu ödemeye devam edeceğiz ama sizi öğretmen de yapmıyoruz” dediler ama bu ayrı bir hikaye. Konuya dönecek olursak, İlahiyatı kazanıp bir ders halkasına yerleşince işler yavaş yavaş değişmeye başladı. İlmin tadına varıp, meseleleri giderek kavramaya başlayınca da artık bu yola girilmiş oldu. Geri dönüp bakınca iyi ki ilk geldiğimde birçok alternatif arasında ilmin öncelendiği bir yere girmişim diye düşünüyorum.

İlmi hayatınızda size yön veren isimler kimlerdir?

Bir öğrencinin yetişmesinde birçok hocanın doğrudan veya dolaylı etkisi oluyor. Benim kaldığım yerlerdeki hocalarım her biri beni çeşitli yönleriyle etkilemişlerdir. Hala da öğrenme süreci devam ediyor. Bunlar arasında İstanbul'daki birçok vakfın kuruluşunda ve devam etmesinde emeği bulunan, ilmî ve fikrî birikimiyle Raşit Küçük Hocam hayatımda önemli bir yer tutar. Ayrıca yukarıda bahsettiğim gibi lisans döneminde Fatih'te bize tekrar ilmî bir ortam sağlayan Mustafa Karataş hocamın teşkilatçılığı kaydedilmelidir. 1999'da tanıştıktan sonra birçok vesilelerle ilmî ve diğer faaliyetlerde fikirlerinden istifade ettiğim Recep Şentürk hocam bana önemli açılımlar kazandırmıştır. Bunlar doktora sürecine varmadan önceki zaman diliminde etkilendiğim hocalarım. Doktora döneminden sonra da ilmî ve fikrî görüşlerinden faydalandığım birçok hocam oldu. Sanırım bunları ismen sıralamaya burada ihtiyaç bulunmuyor.

Şia ve Ehl-i Sünneti birbirinden ayıran çeşitli temel hususlar var. Ama bunların da esasında masum imamlar fikri yatıyor kanaatimce. Sünnetin meydana gelmesinde, intikalinde ve anlaşılmasında imamet fikrinin önemli bir yeri var. Zira, nübüvvet haric, Hz. Peygamber ile imamlar aynı özelliklere sahiptirler

Uzmanlık alanınız hadis ilmi. Bu alana eserlerinizle katkılar yaptınız ve yapıyorsunuz. Bu alana yönelmenizi etkileyen hususlar nelerdir?

Şu an Marmara İlahiyatta uygulama nedir bilmiyorum ama bizim zamanımızda ikinci sınıftan itibaren herkes bir bölüm seçiyordu; Tefsir, Fıkıh, Hadis, Felsefe vs. Ben hazırlık ve birinci sınıfta Tefsir bölümünü düşünüyordum. İlk aldığım klasik kitapların hemen hepsi tefsire aittir. Ancak daha sonra biraz da o dönemlerde sıkça gündeme gelen sünnet tartışmalarının da etkisiyle hadis alanına yöneldim. Bunda özel halkada okuduğum hadis ve hadis usulü eserlerinin katkısı da vardır.

Uzmanlık alanı ve alana katkı söz konusu olduğunda ilk akla gelen genelde doktora çalışmalarıdır. Siz doktora çalışmanızda hadis rivayetinde aile isnadlarını çalıştınız ve çalışmanız aynı başlık altında 2007'de yayınlandı. Her ne kadar muhaddisler aile içi aktarılan rivayet ve isnadlara klasik li-

teratürde zaman zaman dikkat çekse de bir kavram ve müstakil bir çalışma alanı olarak hayat bulması zannediyorum bazı oryantalist araştırmacıların ortaya attığı bazı temel iddialara dayanıyor. Bu çalışma ile Türkiye'de konuyu ilk defa derinlemesine ve geniş boyutuyla ele aldınız. Çalışmanızın hareket noktası, temel tezi ve

alana yaptığı katkı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bu tezi, Recep Şentürk hocamla Nabia Abbott'un *Studies in Arabic Literary Papyri* serisinin hadise dair olan ikinci cildini tercüme ederken bulmuştuk. Daha sonraki okumalarımda Schacht ve Juynboll'un bu kavrama hadis tarihinde farklı anlamlar yüklediğini gördüm. Konuyu, doktora tezini yaptığım Mustafa Karataş hocamla da istişare ettim ve tezi *Hadis Rivayetinde Aile İsnadları* ismiyle çalışmaya başladım. Bu çalışmanın, akademik çevre ve kendim açısından bir takım zorluğu vardı. Türkiye genelinde konuşacak olursak tezi bir vesileyle müzakere ettiğim bazı hocalarım konuya yabancıydılar. Zira klasik hadis usulü veya tarihinde aile isnadları terimi bulunmuyordu. Bu terime karşılık gelen "çocukların babalarından rivayeti, babanın çocuktan rivayeti, kardeşlerin bilinmesi..." gibi başlıklar benim yapmak istediklerim karşısında yetersiz kalıyordu. Dolayısıyla konuya yabancı olanlara önce konuyu özetliyor, sonra oryantalistlerin iddialarını ve diğer bazı sorunları söylüyor daha sonra da benim ne yapacağımı anlatıyordum. Konunun kendi açımdan zorluğu ise oryantalist bir kavramı nasıl çalışmam gerektiği sorusuydu. Tamamen redde ve polemige dayalı bir çalışma yapmak pek faydalı olmazdı. Bu yüzden aile isnadlarının hadis rivayet tarihindeki fonksiyonlarını anlamayı esas alan bir perspektifi benimsemiştim. İşin aslının ortaya konması vesilesiyle aslında bir anlamda oryantalist iddialara da cevap verilmiş oluyordu. Yazarken bir takım zorluklar çektim, ancak netice itibariyle tezin

Yazarken bir takım zorluk çektim, ancak netice itibariyle tezin içime sindiğini söyleyebilirim. Tabii ki nihai değerlendirme okuyucuların olacaktır.

içime sindiğini söyleyebilirim. Tabii ki nihai değerlendirme okuyucuların olacaktır.

Benim açımdan bu tezin farklı bir zorluğu daha bulunuyordu. Çünkü bir hadis konusu olarak aile isnadları, oldukça spesifik ve teknik bir meseleydi. Başka bir deyişle, isnad nispeten özel bir alan iken, aile isnadları biraz daha özel bir alana denk geliyordu. Bu yüzden konunun hadis tarihine bakan yönünün öne çıkarılması gerekiyordu. Tezde bunu ne kadar başardığımı bilemiyorum ama sonraki çalışmalarda bunu daha da geliştirip kavramlaştırmaya çalıştım. Mesela tedvin sonrası rivayete "sistematik hadis rivayeti", tedvin öncesine ise "yarı sistematik" ve "ihtiyaca binaen yapılan hadis rivayeti" ayrımlarının kökeni aslında doktora tezindeki bulgularımdı. Bu kavramları kısmen *Hadis Tarihi* kitabında açıkladım. Ama asıl delilleri ve ayrıntıları şu anda üzerinde çalıştığım *Hicri I. Asırda Hadis Rivayeti ve Bağlam: Sebeb-i İrâdi'l-hadis* kitabında ele aldım. Bu kitapta ayrıca Türkiye akademisi için yeni olan *sebeb-i irâdi'l-hadis*, yani hadislerin sahabe ve tabiîn alimleri tarafından nakledilme sebeplerini ve bunun hadis tarihi açısından anlamı üzerinde durma fırsatım oldu. Bu kavramların ve ayrımların ne kadar makbul addedileceği ve isabetli bulunacağı ise yapılan değerlendirmelerde ortaya çıkacaktır.

Şia'da hadisler büyük oranda Muhammed el-Bakır ve Ca'fer es-Sâdık'tan geldiği için de bir hadisin Allah Resûlü'nden adı geçen imamlara, oradan da temel hadis kaynaklarına nasıl ulaştığı ve bu intikalde isnadın fonksiyonun ne olduğu konusuna eğilir.

Doktoradan sonra Şia'nın hadis anlayışına yönelik bir ilginiz söz konusu. Nitekim bu ilginiz ve tahmin ediyorum yoğun bir mesainiz 2017'de Şia ve Hadis başlığı altında bir kitaba büründü. Konu ile ilgili olarak konuşulması gereken çok şey var ama benim özellikle merak ettiğim bir mesele var. Şia ve Ehl-i Sünnet gibi iki ayrı mezhep ya da geleneğin hadis ve sünnete bakışı konusunda bir birinden "en çok farklılaştığı" yön nedir?

2017'de yayımlanan *Şia ve Hadis* kitabının aslı 2011'de *Şia'da Hadis Rivâyeti ve İsnad* ismiyle sınırlı sayıda basılan doçentlik tezidir. Aslında aile isnadları ile Şia'da hadis rivayeti arasında yakın bir ilişki bulunur. Nitekim aile isnadlarına örnek olarak "Hz. Ömer Ailesi"ni çalışırken Tahsin Görgün Hocam, asıl çalışılması gereken aile isnadının Ehl-i Beyt olması gerektiğine işaret ederek bu noktaya vurgu yapmıştı. Ama Ehl-i Beyt'in mezhepler arasında farklı bir yapısı ve hareket noktası olduğu için ben doktora tezinde ona girmek istememiştim. Doktora sonrasında ise sadece Ehl-i Beyt isnadlarını çalışmak yerine Şia'da isnad sistemini ele almayı uygun gördüm. Ancak Şia'da isnad, bir sistem

olarak bulunmadığı için yukarıda zikredilen başlık ortaya çıkmış oldu. Bu çalışmanın esas amacı, bir hadisin Hz. Peygamber'den temel hadis kaynaklarına nasıl ulaştığı sorusudur. Şia'da hadisler büyük oranda Muhammed el-Bakır ve Ca'fer es-Sâdık'tan geldiği için de bir hadisin Allah Resûlü'nden adı geçen imamlara, oradan da temel hadis kaynaklarına nasıl ulaştığı ve bu intikalde isnadın fonksiyonun ne olduğu konusuna eğilir.

Şia ve Ehl-i Sünneti birbirinden ayıran çeşitli temel hususlar var. Ama bunların da esasında masum imamlar fikri yatıyor kanaatimce. Sünnetin meydana gelmesinde, intikalinde ve anlaşılmasında imamet fikrinin önemli bir yeri var. Zira, nübüvvet hariç, Hz. Peygamber ile imamlar aynı özelliklere sahiptirler. Bu gerçekten uzun ve apayrı bir konu. Yakın zamanda yayımlanan "Şia'da Rivayet Olgusunu Şekillendiren Temel Unsurlar" makalesinde Şia'nın Ehl-i Sünnet'ten ayrılan esas noktaları ve hadis rivayeti alanında bu mezhebin belirleyici unsurlarını belirlemeye çalıştım. Merak edenler bu çalışmaya bakabilirler.

Türkiye'deki hadis çalışmalarını merkeze alırsak akademya hakkında ne düşünüyorsunuz? Üniversitelerde ilmi meselelerin canlılığı, üslup, yayın kalitesi, yapılan tezler gibi başlıklara baktığınızda nasıl bir manzara görüyorsunuz?

Türkiye'deki akademyayı birkaç cümleye sığ-

dırmak zor görünüyor, ayrıca olayın birçok veçhesinin olduğu da malum. O yüzden bir örnek kabildinden Türkiye akademiasında üretilen eserler hakkında konuşmakta fayda görülebilir.

Türkiye'deki lisans üstü seviyede kalemeye alınan nitelikli çalışmalara, yetişen kaliteleri arkadaşlara bakıldığında insan umutlanıyor. Ancak diğer taraftan "sistematiik" ve "sembolik" hatalar içeren ya da teorik zemini sorunlu çalışmalar dikkate alındığında endişe verici bir durum ortaya çıkıyor. Bu ikinci durumun varlığı aslında her dönem rastlanan bir şey. Çünkü erken dönemlerden itibaren hemen her alanda ahvâl ve şerâitten şikayetçi olan, kendi dönemindeki ilmî ortamı beğenmeyen, eskiye özlemine dile getiren âlimler olagelmiş. Bunun kısmen eskiye dönük özlemin ifadesi olduğu açık. Ancak bunun ilmin üretilmesi ve sonraki nesillere intikal ettirilmesi bakımından daha farklı bir yönü de bulunmaktadır. Zira ilim, her nesilde öncü alim ve kaliteli eserler vasıtasıyla sonraki nesle intikal eder. Dolayısıyla belirli bir kaliteye ulaşmayan eserler genel olarak belirleyici olmazlar ve bunların bir sonraki nesli etkileme şansları da pek bulunmaz. Olaylara bu açıdan bakıldığında Türkiye'deki akademyada belirli ölçüde ilmî bir standardı yakalamayan çalışmalar bulunmasına rağmen bunların nihai olarak ilmî ortamı belirleyemeyeceğini düşünmüşümdür. Bu izlenim bende İlahiyatların giderek çoğalıp, akademik kariyer adına yoğun ilmî üretimin yapıldığı son yıllara kadar sürdü. Ancak son zamanlarda ilmî hesabı verilmemiş

Türkiye'deki lisans üstü seviyede kalemeye alınan nitelikli çalışmalara, yetişen kaliteleri arkadaşlara bakıldığında insan umutlanıyor. Ancak diğer taraftan "sistematiik" ve "sembolik" hatalar içeren ya da teorik zemini sorunlu çalışmalar dikkate alındığında endişe verici bir durum ortaya çıkıyor.

bazı bilgilerin sık tekrarlanmak suretiyle neredeyse ortak fikir haline geldiği izlenimi oluşturması, bilgiyi yayma imkanlarının artması sebebiyle de bunların kısa sürede herkes tarafından erişilir olması endişeleri arttırdı. İşte bu noktada diğer birçok hocalarım gibi ben de bir yandan, imkan ölçüsünde, kendi çalışmalarımı kaliteli hale getirme, diğer taraftan gerek lisans gerekse lisans üstü seviyede iyi öğrenci yetiştirme ve ilme meraklı arkadaşlara mümkün olan desteği verme düşüncesi geliştirdi. Bu arada her ne kadar emekleme safhasında olsa da tasvirî kitap tanıtımlarının kitap tahlillerine dönüşmesi sevindirici bir gelişme. Türkiye'de söz konusu çalkalanmalar olsa da nihayetinde, gerçek anlamda ilmin hakkını verip çalışmalarını ona göre yapan ilim insanlarının Türkiye akademiasına yön vereceğini düşünüyorum. Tabii ki bu durum, söz konusu düşünceye sahip kişilerin yeterli gayreti gösterip, buna göre ilmî üretim yaptığı zaman gerçekleşecektir.

Çok teşekkür ederiz hocam

Ben teşekkür ederim